

Exkurze do údolí potoka Bělidlo u Domašova nad Bystřicí

Field trip to the Bělidlo stream valley near Domašov nad Bystřicí

MARTIN DANČÁK¹ & MICHAL HRONEŠ²

1) Univerzita Palackého v Olomouci, Přírodovědecká fakulta, Katedra ekologie a životního prostředí,
Šlechtitelů 27, CZ-783 71 Olomouc; e-mail: martin.dancak@upol.cz

2) Univerzita Palackého v Olomouci, Přírodovědecká fakulta, Katedra botaniky,
Šlechtitelů 27, CZ-783 71 Olomouc; e-mail: michal.hrones@upol.cz

Abstract: A field trip to the valley of Bělidlo stream in the Nížký Jeseník hills (N Moravia, Czech Republic) took place on 13 August 2019. The trip started and ended in the town of Domašov nad Bystřicí and led to the valley of Bělidlo stream near the village of Norberčany. The main aim was to see a locality of two very rare ragworts, *Senecio paludosus* and *S. sarracenicus* growing there together. Besides the two ragworts we have also found a number of regionally rare species such as *Carex bohemica*, *Eleocharis mamillata*, *Epilobium obscurum*, *Limosella aquatica*, *Scrophularia umbrosa*, *Serratula tinctoria* and *Veronica scutellata*. In total, 227 species of vascular plants were found during the trip.

Keywords: floristic data, Nížký Jeseník, *Senecio paludosus*, *Senecio sarracenicus*

Taxonomické pojetí a nomenklatura: Danihelka et al. (2012), Liška & Palice (2010)

Poslední exkurze Moravskoslezské pobočky ČBS zaměřená na cévnaté rostliny se v roce 2019 konala v sobotu 13. srpna. Na trasu vyrazilo šest účastníků a dva vedoucí (autoři tohoto článku). Jejím cílem bylo údolí potoka Bělidlo mezi Norberčany a Domašovem nad Bystřicí v Nížkém Jeseníku, kde na jediné lokalitě v ČR spolu rostou dva vzácné druhy starčeků, starček bažinný (*Senecio paludosus*) a s. pořiční (*S. sarracenicus*). Během exkurze jsme zaznamenali celkem 227 taxonů cévnatých rostlin a dva lišejníky.

Navštívené území je klimaticky chladnou oblastí ležící na kulmských horninách v centrální části fytochorionu 75 Jesenické podhůří blízko u hranice s oreofytním fytochorionem 78 Nížký Jeseník. Krajina zde má poměrně plochý georeliéf a byla výrazně odlesněna už ve středověku a raném novověku. Jak v minulosti, tak i dnes jsou zde proto dominantním biotopem pastviny, střídané ostrůvky lesů, mokřadů, vlhkých luk, polí a dalších stanovišť. Lesy zde byly z velké části přeměněny na smrkové monokultury, které v posledních letech podlely rozsáhlé zkáze způsobené přemnožením kůrovce, což jsme nemohli přehlédnout ani během naší exkurze.

Na exkurzi jsme vyrazili ze železniční stanice Domašov nad Bystřicí a pokračovali nejprve podél silnice na Město Libavá. Po odbočení na lesní silničku vedoucí k letnímu dětskému táboru Sigma jsme procházeli rozsáhlými pasekami vzniklými těžbou kůrovcového dřeva. Kromě běžných pasekových druhů i v současnosti se šířícího starčekovce jestřábníkolistého (*Erechtites hieraciifolius*) jsme ale viděli i několik zajímavějších rost-

Obr. 1. Úbory starčku bahenního (*Senecio paludosus*). – Obr. 2. Srpice barvířská (*Serratula tinctoria*) v nivě potoka Bělídlo. – Foto M. Hroneš (1), J. Tkáčiková (2)

lin, například v mokrých příkopech kolem cesty ostřici rusou (*Carex flava*), vrbovku bahenní (*Epilobium palustre*) nebo rozrazil štítkovitý (*Veronica scutellata*). Překvapila nás i v horách jinak vzácná mochna poléhavá (*Potentilla supina*). Na pastvinách, již nad údolím potoka Bělídlo, pak rostly bohaté populace jednoletých poloparazitů – zdravínku jarního pozdního (*Odontites vernus* subsp. *serotinus*), světlíku tuhého (*Euphrasia stricta*) i světlíku lékařského Rostkovova pravého (*E. officinalis* subsp. *rostkoviana* var. *rostkoviana*), doprovázené chrpou Erdnerovou (*Centaurea erdneri*) a chrpou ostroperou (*C. oxylepis*). Na mokřadu na okraji pastvin rostla vrbovka tmavá (*Epilobium obscurum*). Z pastvin jsme pak sešli přímo k potoku Bělídlo, kde jsme nejprve obdivovali malou, ale bohatě kvetoucí populaci vzácnějšího z obou druhů starčeků, starčku bažinného (*Senecio paludosus*; obr. 1), a poté obrovské populace s. pořičního (*S. sarracenicus*) tvořené tisíci právě rozkvétajícími prýty. Na okraji této populace jsme zaznamenali také několik rostlin s přechodnými znaky mezi s. pořičním a s. Fuchsovým (*S. ovatus*). Zpáteční cesta pak vedla přes mokré louky a mladé podmáčené smrčiny, kde jsme viděli například krčičník křídlatý (*Scrophularia umbrosa*), srpici barvířskou (*Serratula tinctoria*; obr. 2), řebříček bertrám (*Achillea ptarmica*), violku bahenní (*Viola palustris*) a sítinu kostrbatou (*Juncus squarrosus*). Překvapila nás také květena obnaženého dna rybníka na severovýchodním okraji Domašova, kde rostly druhy pro Nížký Jeseník netypické, jako jsou například bahnička bradavkatá (*Eleocharis mamillata*), blatěnka vodní (*Limosella aquatica*) a ostřice šáchorovitá (*Carex bohemica*).

Úspěšnou exkurzi jsme tradičně zakončili společným posezením v restauraci v Dětrichově nad Bystřicí.

Použité zdroje

- Danihelka J., Chrtek J. Jr. & Kaplan Z. (2012): Checklist of vascular plants of the Czech Republic. – Preslia 84: 647–811.
- Liška J. & Palice Z. (2010): Červený seznam lišejníků České republiky (verze 1.1). – Příroda 29: 3–66.

Příloha č. 1 – Seznam nalezených taxonů

(sestavili M. Hroneš a M. Dančák s příspěvím P. Batouška, D. Hlisnikovského a J. Tkáčikové)

Nálezy označené (OL) jsou dokladovány v herbáři Katedry botaniky Přírodovědecké fakulty Univerzity Palackého v Olomouci.

Seznam lokalit

1. 75. Jesenické podhůří, 6270d, Domašov nad Bystřicí (distr. Olomouc): obecní trávníky a příkopy od železniční stanice po východní okraj obce, 49°44'26,2"N, 17°26'45,3"E – 49°44'34,6"N, 17°27'11,9"E, 525–545 m n. m.
2. 75. Jesenické podhůří, 6270d, Domašov nad Bystřicí (distr. Olomouc): příkopy podél silnice do Heroltovic, od východního okraje obce po lesní cestu, 49°44'34,6"N, 17°27'11,9"E – 49°44'26,4"N, 17°27'35,7"E, 545–550 m n. m.
3. 75. Jesenické podhůří, 6270d, Domašov nad Bystřicí (distr. Olomouc): okraje lesní cesty v lesním komplexu V obce, od silnice do Heroltovic po tábořiště Sigma, 49°44'26,4"N, 17°27'35,7"E – 49°44'51,5"N, 17°28'32,6"E, 550–605 m n. m.
4. 75. Jesenické podhůří, 6270b/d, Domašov nad Bystřicí (distr. Olomouc): smrčiny a paseky Z a SZ tábořiště Sigma, 49°44'51,5"N, 17°28'32,6"E – 49°45'03,9"N, 17°28'33,9"E, 605–620 m n. m.
5. 75. Jesenické podhůří, 6270b, Domašov nad Bystřicí (distr. Olomouc): louky na údolím potoka Bělídlo, S a SV tábořiště Sigma, 49°45'08,2"N, 17°28'30,6"E – 49°45'20,4"N, 17°28'50,0"E, 590–615 m n. m.
6. 75. Jesenické podhůří, 6270b, Domašov nad Bystřicí (distr. Olomouc): údolí potoka Bělídlo S tábořiště Sigma, 49°45'24,2"N, 17°28'54,1"E – 49°45'30,0"N, 17°28'58,6"E, 575–580 m n. m.
7. 75. Jesenické podhůří, 6270b, Norberčany (distr. Olomouc): louky na levém břehu potoka Bělídlo SZ tábořiště Sigma, 49°45'29,3"N, 17°28'53,3"E – 49°45'38,5"N, 17°28'40,1"E, 575–580 m n. m.
8. 75. Jesenické podhůří, 6270b, Norberčany (distr. Olomouc): louka na pravém břehu potoka Bělídlo SZ tábořiště Sigma, 49°45'37,5"N, 17°28'37,6"E, 580 m n. m.
9. 75. Jesenické podhůří, 6270b, Norberčany (distr. Olomouc): lesní komplex V silnice Domašov nad Bystřicí – Nová Véska, 49°45'37,5"N, 17°28'34,0"E – 49°45'28,2"N, 17°27'58,4"E, 580–605 m n. m.
10. 75. Jesenické podhůří, 6270b, Domašov nad Bystřicí (distr. Olomouc): horní rybníček a jeho okolí v chatové osadě S obce, 49°45'10,4"N, 17°27'28,7"E – 49°45'00,8"N, 17°27'20,8"E, 565–575 m n. m.
11. 75. Jesenické podhůří, 6270d, Domašov nad Bystřicí (distr. Olomouc): spodní rybníček a jeho okolí v chatové osadě S obce, 49°44'57,8"N, 17°27'21,0"E, 560 m n. m.
12. 75. Jesenické podhůří, 6270d, Domašov nad Bystřicí (distr. Olomouc): intravilán na severním okraji obce, 49°44'48,1"N, 17°27'16,1"E – 49°44'39,5"N, 17°26'51,3"E, 510–550 m n. m.

cévnaté rostliny

- Abies alba*: 3; *Acer negundo*: 10; *Agrimonia eupatoria*: 1; *Agrostis canina*: 9; *A. stolonifera*: 5; *Achillea millefolium*: 1; *A. ptarmica*: 5, 7; *Alisma plantago-aquatica*: 11; *Allium oleraceum*: 1; *Alnus glutinosa*: 3; *A. incana*: 3; *Alopecurus aequalis*: 2, 10, 11; *Anagallis arvensis*: 1; *Angelica sylvestris*: 3; *Arctium minus*: 3; *A. tomentosum*: 8; *Artemisia vulgaris*: 3;
- Barbarea vulgaris*: 3; *Betonica officinalis*: 10; *Betula pubescens*: 9; *Bidens frondosus*: 3, 11; *B. tripartitus*: 4, 10; *Brachypodium pinnatum*: 10;
- Calamagrostis arundinacea*: 3; *C. canescens*: 5; *C. villosa*: 3; *Callitriche cf. cophocarpa*: 3; *Calluna vulgaris*: 3, 5; *Caltha palustris*: 6; *Calystegia sepium*: 1; *Campanula persicifolia*: 9; *C. rotundifolia*: 1; *Carduus crispus*: 1; *Carex acutiformis*: 11; *C. bohemica* (LC/C4a): 11; *C. brizoides*: 3; *C. canescens*: 3; *C. echinata*: 3; *C. flava* (NT/C4a): 3; *C. leporina*: 3; *C. nigra*: 9; *C. pallescens*: 5; *C. pilulifera*: 3; *C. remota*: 3; *C. rostrata*: 11; *C. spicata*: 11; *C. vulpina*: 1; *Carlina acaulis*: 12; *C. vulgaris* agg.: 5; *Centaurea cyanus*: 6; *C. erdneri* (NT/C3): 5; *C. oxylepis* (LC/C4a): 5; *Chenopodium glaucum*: 11; *C. polyspermum*: 3, 11; *C. rubrum*: 11; *Cirsium palustre*: 3; *C. rivulare*: 7; *Clinopodium vulgare*: 1; *Convallaria majalis*: 4; *Conyza canadensis*: 3; *Crataegus monogyna*: 1; *Crepis biennis*: 1; *Cruciata verna*: 5;
- Deschampsia cespitosa*: 9; *Dianthus deltoides*: 1;
- Eleocharis mamillata* (NT/C4a): 11; *Epilobium adenocaulon*: 3; *E. angustifolium*: 3; *E. obscurum* (NT/C3): 5; *E. palustre* (NT/C4a): 3; *E. roseum*: 1; *Equisetum arvense*: 3; *E. fluviatile*: 11; *E. palustre*: 3; *E. sylvaticum*: 3; *Erechtites hieraciifolius*: 1, 3, 11; *Erodium cicutarium*: 6; *Eupatorium cannabinum*: 3; *Euphorbia cyparissias*: 12; *E. esula*: 12; *E. helioscopia*: 3; *Euphrasia officinalis* subsp. *rostkoviana* var. *rostkoviana*: 5; *E. stricta* subsp. *stricta*: 5;
- Fallopia convolvulus*: 1; *Festuca rubra*: 5; *Filipendula ulmaria* subsp. *ulmaria*: 7; *Frangula alnus*: 3; *Galeobdolon argentatum*: 10; *Galeopsis bifida*: 4; *G. pubescens*: 1; *G. speciosa*: 2; *Galinsoga parviflora*: 1; *Galium boreale* subsp. *boreale* (LC/C4a): 5; *G. palustre*: 3, 11; *G. uliginosum*: 3; *G. verum*: 5; *Geranium columbinum*: 12; *G. palustre*: 5; *G. pratense*: 1; *Glyceria declinata*: 2; *G. fluitans*: 11; *Gnaphalium sylvaticum*: 3; *G. uliginosum*: 2, 10;
- Hieracium laevigatum*: 3; *H. murorum*: 3; *H. sabaudum*: 3; *Holcus mollis*: 3; *Hylotelephium jullianum*: 2; *Hypericum maculatum*: 3; *Hypochaeris radicata*: 1;
- Impatiens noli-tangere*: 3; *Iris pseudacorus*: 10;
- Juncus articulatus*: 2, 11; *J. bufonius*: 2; *J. effusus*: 2; *J. squarrosus*: 9; *J. tenuis*: 4;
- Knautia ×posoniensis*: 10;
- Lactuca serriola*: 12; *Lathyrus tuberosus*: 7; *Lemna minor*: 11; *Leontodon hispidus*: 1; *Lepidium campestre*: 3; *Limosella aquatica* (LC/C4a): 11 (OL); *Linaria vulgaris*: 1; *Lupinus polyphyllus*: 4; *Lycopus europaeus*: 3; *Lychnis flos-cuculi*: 3; *Lysimachia nummularia*: 11; *L. vulgaris*: 2, 10; *Lythrum salicaria*: 10;
- Malva moschata*: 12; *Melampyrum nemorosum*: 3; *Mentha arvensis*: 3; *Microrrhinum minus*: 3; *Molinia arundinacea*: 5; *Myosoton aquaticum*: 5;
- Odontites vernus* subsp. *serotinus*: 2; *Oxalis stricta*: 12;
- Papaver rhoeas*: 1; *Pastinaca sativa*: 1; *Peplis portula*: 8, 11; *Persicaria hydropiper*: 2; *P. lapathifolia*: 10; *P. maculosa*: 2; *P. minor*: 3; *Phalaris arundinacea*: 6, 10; *Phyteuma spicatum*: 12; *Pilosella aurantiaca*: 1; *P. officinarum*: 1; *Pimpinella saxifraga*: 3, 10; *Plantago uliginosa*: 11; *Polygonatum verticillatum*: 3; *Populus tremula*: 10; *Portulaca oleracea*: 12; *Potentilla argentea*: 3; *P. erecta*: 7; *P. supina*: 3, 11; *Prenanthes purpurea*: 3; *Prunus padus*: 6;
- Ranunculus flammula*: 3, 10; *R. sceleratus*: 10; *Raphanus sativus*: 9; *Rhinanthus major*: 5; *Rorippa palustris*: 10; *Rosa canina*: 1; *R. dumalis*: 1; *Rubus caesius*: 1; *R. nessensis*: 2, 3; *R. plicatus*: 3; *R. ser. Glandulosi*: 3; *Rumex acetosella*: 4; *R. aquaticus*: 6; *R. crispus*: 11;

Salix aurita: 3; *S. cinerea*: 7; *S. pentandra* (NT/C4a): 7; *S. viminalis*: 7; *Sambucus racemosa*: 3; *Sanguisorba officinalis*: 7; *Scirpus sylvaticus*: 3; *Scrophularia nodosa*: 3; *S. umbrosa* (NT/C4a): 6; *Scutellaria galericulata*: 5, 11; *Senecio jacobaea*: 2; *S. ovatus*: 6; *S. paludosus* (EN/C1): 6; *S. sarracenicus* (VU/C2): 6; *S. sylvaticus*: 2; *S. viscosus*: 2; *Serratula tinctoria* (NT/C4a): 7; *Silene latifolia* subsp. *alba*: 1; *S. vulgaris*: 1; *Solidago canadensis*: 3; *S. virgaurea* subsp. *virgaurea*: 7; *Sonchus arvensis*: 2; *Sorbus aucuparia*: 4; *Spergula arvensis*: 5, 9; *Spergularia rubra*: 3; *Stachys palustris*: 2; *S. sylvatica*: 3; *Stellaria alsine*: 3, 11; *S. graminea*: 3, 5; *S. holostea*: 2; *S. media*: 9; *Symphyotrichum lanceolatum*: 12; *Symphytum officinale*: 9; *Tanacetum vulgare*: 5; *Thymus pulegioides*: 1; *Tragopogon pratensis* subsp. *pratensis*: 8; *Trifolium aureum*: 3; *T. campestre*: 2; *T. hybridum*: 2; *Turritis glabra*: 3; *Typha latifolia*: 3, 10; *Vaccinium myrtillus*: 3; *Veratrum album* subsp. *lobelianum*: 5; *Verbascum nigrum*: 12; *V. thapsus*: 1; *Veronica arvensis*: 3; *V. beccabunga*: 3, 11; *V. officinalis*: 4; *V. scutellata* (LC/C4a): 3, 11; *Viburnum opulus*: 1; *Viola arvensis*: 3; *V. canina*: 5; *V. palustris*: 9.

lišejníky

Bryoria fuscescens (VU): 10;
Usnea cf. *dasygoga* (VU): 10.